

Egy nemesi birtok jövedelmei és kiadásai

KULTÚRA

„Valaki megtenné, hogy leírja egy két-három falut birtokló nemesúr jövedelmét, uradalmát és kiadásait?”

Na jó, lássuk részletesebben:

És kapcsoljuk össze a kettőt: a mondott várost és a földesurat.

A nemesúr családja és a város között valami régi megállapodás szabályozza a kapcsolatot. Ennek lényege a következő:

1. A város adót fizet a földesúrnak, évi fix összegben, illetve bizonyos bevételei után (vásártartás, kocsmáztatás) külön is.

2. Ennek fejében a földesúr átadja a városnak a közeli agyagbánya művelésének és kiaknázásának jogát és gyakorlatilag békén hagyja a várost (autonómia), azaz nem követel egyéb szolgáltatásokat (lásd robot) a város lakóitól, és nem szól bele a városlakók ügyeibe.

3. Ő - és családja - természetesen különleges státuszt élvez a városban, végtére ő lenne a hűbéruruk vagy mi...

A heti vásárt a városban tartják, bizonyos nagyobb ünnepeken távolabbról is idevetődnek vándorkereskedők. A vásárra igyekvők szabott kapupénzt fizetnek (kivéve a város lakóinak, és magának az úrnak a terményét vagy jószágát) mely összeg fele is a földesurat illeti. Ugyancsak különadót fizetnek neki azok, akik a városban kocsmát/fogadót tartanak fenn.

A jobbágyok adójukat terményben (beszolgáltatás), mondjuk tized, illetve munkájukkal a majorságban törlesztik, illetve a maguk a telkesgazdák évi fél aranypenzt kötelesek előteremteni, és igavonó jószággal vonulni robotba. Évi 45 nap robot minden 14 év felettinél, megfelel?

Bérmunkások... na ne. A várhoz tartozik néhány jobbágycsalád, akiknek a helyzete melleleg jobb (biztonságosabb) mint telkes jobbágy társaiké - ők ugyanis évi fixért melóznak, ez családonként valahány mérő búzát miegyebet jelent. Egyéb jövedelme annyiban van, hogy a családnak vannak bizonyos befektetései egy kereskedőháznál, ami évi 10-60 aranyat hoz.

Ami a három falut illeti: Alsókövesd, Felsőkövesd, és Rögvestkövesd.

Alsókövesd

Mintegy 400 lakos, ez 60 család lehet, termékeny földek, tehén, disznó, és aprójószág.

Rögvestkövesd

Na ez a település van a var aljában. Itt mintegy 300 ember lakik, ami 50 családot jelent, ebből 40 telkes, 10 pedig várjobbágy. A földek termékenysége itt is OK.

Felsőkövesd

Na ez a legkisebb, alig 200 fő - 30 család - lakja. Az előző két településnél jóval fentebb, gyakorlatilag a lakatlan hegyvidék peremén tanyázik. A telkesgazdák minden erőfeszítése ellenére a falu nem teljesen önellátó gabonából, ez egyszerűen a természeti környezet miatt van így. Ami viszont lehetővé teszi a falu létezését, az a fakitermelés és a szénégetés. Szarvasmarha már ritka, inkább disznót, kecskét és juhot tartanak. Beszolgáltatási kötelezettségüket termény helyett is jószágban illetve kivágott fában teljesítik. Az aratáskor esedékes robotra főleg ebből a faluból viszik az embereket - ez ugyanis kisebb törést okoz a falu életében, mint a síksági falvak életében okozna. A városba szállított fának illetve faszénnek az ára is felerésztt az uraságot illeti.

„Mekkora az adójuk?”

Termény - illetve jószágadó (a termény 1/10-e, illetve a falvak gulyáinak, nyájának, kondájának szaporulatából: évente egy marha, négy hízott disznó vagy borjú, ugyanennyi juh vagy kecske, és portánként egy aprójószág - „ajándékba”).

Évente és összesen

2*1 azaz 2 szarvasmarha.....*	150 kg = 300
kg	
3*4 azaz 12 disznó vagy borjú.*	100 kg = 1200
kg	
2*4 azaz 8 juh vagy kecske...*	50 kg = 400
kg	
130*1 azaz 130 csirke/kacsa/liba*	2 kg = 260
kg	

Ez így ránézésre 2400 kg húsféle a várnak, ami több mint napi 6 kg hús... ez persze nem elég, de az uradalom (majorság) ehhez még kétszer ennyit minden megerőltetés nélkül képes hozzátenni... És persze vásárolhatna is a földesúr, de miért tenné? Az a napi 20 kiló hús csak elég neki és háza népének! Különösen mert ott van mellé a gabona is. Ebből asszem elegendő kerül a várba - részben a tized. (Mintegy 600 ember dolgozik a várra, a termény 1/10-ét adják le, a várban nincsenek 60-an, plusz a major is termel, és a jobbágyok még el is adják a terményük egy részét, szóval ha a 600 jobbágy nem hal éhen, akkor a várúr és népe sem fog éhezni, sőt... náluk többször annyi jut a tálba, mint a

jobbágycsaládoknál. Persze a várúr is ad el szemes terményt.)

Apropó: a város kaja-ellátása. Érdekes erre odafigyelnünk: ne feledjük, a város 3000 fos - tulajdonképpen több mint háromszor akkora népességű, mint a környező falvak összesen!

OK, a városiaknak van a település közelében mintegy 200 jobbágytelkük - de az ezeken termelt élelmiszer még messze kevés az önellátáshoz. Különben ennek nem elhanyagolható része inkább kert, szőlő és gyümölcsös, mintsem szántóföld...

Így aztán a város teljes mertekben felvevőpiac a jobbágyok és az uradalom gabonatermésére, sőt meg a síkvidékről is szállítanak ide társzekér-számra gabonát.

A szekerek visszafele bort szállítanak - ez a város másik fő terméke - az első természetesen az égetett mázas cserép- és porcelánedények...

Ami az egyház helyzetet illeti: nem kizsákmányoló. Igazából a falvak kötelesek eltartani a papot, de hát egy ember nem eszik sokat (A nagyobb kolostoroknak önálló birtoka van, az tartja el.)

„Természeti kincs a birtokon?”

Hát, agyag- és kaolin bányászat, de ez igazából a városhoz tartozik.

„Milyen éghajlaton fekszik és milyen minőségű a talaja?”

Hegyvidéki mediterrán, magas fekvése miatt kicsit már hűvösebb, és inkább hegyvidéki mint mediterrán. (?)

A város... jogai? Maximum városi önkormányzat. Na meg a bánya használata... „Hegy és síkság találkozása”, bánya, szőlősdombok és borvidék, folyó - kell ennél több? Na meg az, hogy a szomszéd államba vezető egyik kereskedelmi út - a hágók felé - erre vezet, gyakorlatilag az az utolsó hely, ahol az utazók, kereskedők, áruszállító karavánok megpihenhetnek, felcuccolhatnak, összevárhatják egymást stb.

„A városnak az adójára vagy kíváncsi?”

Hm, közben meg is született a koncepcióm.

A 120 jobbágycsalád évi 60 aranyat fizet. A város adója évi 500 arany - a 200 jobbágyteleké normálisan 100 arany plusz némi ez-az lenne, gyakorlatilag háromszoros adót fizetnek - a szabadságukért vagy miért... Ez rögvést megmagyarázza, hogy a városban miért nem olyan nagy a gazdagság! Szóval eddig 560 arany.

A földesúr által a városnak vagy másnak eladott termények... az cca még 40 arany, na már 600. Tegyük fel, hogy a vásárok és kocsmák bevételeiből bejön még vagy 50 arany. Ha a család „befektetési” is hoznak ennyit, akkor cca. 700 aranyból gazdálkodhat a házfő. (És vannak egyéb „erőforrásai” is: például a földeken fel nem használt robot-napokon a jobbágyok csinósíthatják, karbantarthatják a várat.

Mire elég mindez? Azaz: a kiadások tételesen.

1. A várúr fegyveres ereje

4000 fős cca. az uradalom. Ha az emberek 1/100 része hivatásos fegyverforgató (ma Magyarországon a hadsereg/ rendőrség/ határőrség stb. úgy tudom több mint 100 ezer fő, tehát mi MA az 1% felett vagyunk, és akkor biztonsági őrről, adószedőről és BKV ellenőrrel még nem is beszéltem) Szóval indokoltnak tűnik a következő „haderő” fenntartása (békeidőben)

- 40 vértés lovaskatona
- 10 íjász

A város „polgári” vezetése ezen kívül fegyverben tart 10 fő poroszlót, akik a városkapunál illetve

a falakon belül teljesítenek szolgálatot - a fő dolguk tán a kapupénz stb. beszedése, illetve a rendfenntartás, valamint a tolvajlások megakadályozása. (Jó, van még vagy 5 mezőőr, dinnyeecsész, karóval

felkészült szőlősgazda stb. is, de őket hadd ne tekintsem állandó haderőnek...)

Szóval, mibe kerül ez az 50 katona a várúrnak?

30 emberét szereti a várban tudni - másik 20 a városban tanyázik, illetve őrzáratozik. (A városból szoktak Alsókövesd felé menni, míg Felsőkövesd felé és a birtok nagy részére magából a várból.)

A várban tanyázó katonák étkeztetése nem jelent gondot - azaz 30 fegyveres, meg vagy 20 szolga és cca. 10 nemesi státuszú vagy egyéb okból kiemelt személy (pap, házitanító, társalkodónő, családtag, rokon ifjanc...) A városba delegált 20 fegyveres étkeztetése már más kérdés. Egy ember egy héten megeszik egy csirkét. Tíz ember egy heten megeszik tíz csirkét. Húsz ember húszat!

Egy csirke 5 réz cca. és termelői áron, a hozzávalókkal - kenyér, borozott víz - együtt. Húsz csirke 5 réz/db, 1 ezüst. Ötven hétre ez 50 ezést, azaz 5 arany. Ez cca. egy év. No de nem csak étek kell a katona-félének. Fegyver, páncél, csizma, ruhanemű, lószerszám, ló stb. is.

- Csizma, ruházat stb: 0.5 arany/ év/ fő
 - Sodronying/ sisak/ pajzs legalább 20 évig jó és 20 arany is 1.0 arany/ év/ fő
 - Kard 1.5 arany, 15 évig jó kardhüvely, tör, stb. 0.5 arany/ év/ fő
 - Ló (utazó vagy könnyű harci, nincs ménese a birtoknak.
 - Ja és a lószerszám) 3 arany/ fő, és cca. 10 évig jó 0.3 arany/ év/ fő
 - Nyílpuska, van vagy 20 db, 10 arany darabja, és úgy 20 évig jó és még 50-nel is osszuk majd el! 0.2 arany/ év/ fő
 - Egyéb felszerelés 0.5 arany/ év/ fő
- 3.0 arany/ év/ fő

Azaz az 50 katona fenntartása évi 150 aranyba kerül. (Plusz a várkatonák és lovaik kosztja, kvartély, de ez kijön a beszolgáltatásból és a majorság termeléséből.)

Ebből a pénzből illetve ennyi ráfordításból fenntartható a mondott haderő, de... ezek a „katonák” nem lesznek túlfizetve, nem is ők a pénzért kapható legjobbak, és hat kritikus helyzetben el bírom képzelni hogy a moráljuk illetve a hűségük is némi kívánnivalót hagy maga után...

2. A várúr különleges státuszú embereinek a bére

- a várnagy és jószágigazgató: 15 arany/ év
- a katonák kapitánya 3-6.sz.: 10 arany/ év
- a katonák tisztesei 1-2.sz. (5 fő) +2 arany/ év: 10 arany/ év
- írnok, titkár/ művelt ember/: 10 arany/ év
- szolgálók, inasok, kukták, szobalányok, lovászok, vadászok, léhűtők és egyéb ingyenélők (cca. 30 fő) 2 arany/ fő, ennek egy része a számukra szükséges felszerelési tárgyokban, plusz ellátás: 30 arany
Ez 75 arany.

3. A várúr személyes szükséglete

Hozzáálló ruhák, néha egy ló: 25 arany/ év
Szóval, ha nagyon „sóherek” vagyunk, kb. 250 aranyból ki lehet hozni az udvartartást...

No mire lehet meg költeni?!

- A várúr költséges kedvtelése: lakomák, bálók rendezése, falkavadászat, lovagi összejövetelek, drága borok/ fóliánsok/ értékés kódexek/ fegyverek/ műrecek stb. gyűjtése. Erre meglehetősen pénzeket lehet pocskolni, még többet is, mint amennyi várurunknak a rendelkezésére áll.
- A várúr családtagjai. Egy úrasszony, aki szereti a pompát... évi 50-100 arany nem sok ruhára és illatszerre, ugye?
- (Szóval egy feleség a „haderő” fenntartásával összevethető összegbe kerül! „Fiaim, sose nőüljete meg...” - a várúr)
- Tényleg. Ha van a várúrnak fia... Akár elküldi valamely rokonához vagy egy jó hírű lovaghoz „tanulni”, akár más módon támogatja, ez is jókora összeg lesz. Úgy alsó hangon 50 arany.
- Katonásdi. Ha a várúrnak nagyobb létszámú, jobban képzett, megbízhatóbb és jobban fizetett katonaságra van szüksége, mert mondjuk a birtoka olyan helyütt fekszik, ahol nem ritka az idevetődő kóbor hegyi rabló, vagy mihaszna farkasmanó portyázócsapat... Hát, el tudnám képzelni, hogy ez esetben egy, a feladatának

megfelelni képes katonai erő fenntartása is legalább még 100 aranyába kerülne.

- A várúr támogathat bizonyos ügyeket, egyházat, lovagrendet, szervezetet... erre mennyit szán? 50 arany szégyenletesen kevésnek tűnik. 100 már jobban hangzik. De akár többet is szánhat erre.
- Tényleg... mi van ha van neki egy hűberura? Azt ugye évenként illik „megajándékozni”, és ezt se hiszem hogy 50 arany alatt megúszná.

No szóval ízelítőnek talán ennyi. Ez táblázatszerűen:

1. Katonásdi	150-300 arany
2. Alárendeltek „bére” a várúr személyes	75-150 arany
3. szükségletei és költséges kedvtelése	25-250 arany
4. Családtagok	0-100 arany
5. Támogatások és ajándékok	0-250 arany

Igazság szerint ez a helyszín egy kalandmodulomhoz kapcsolódott... (A varázsló ládája - ANDN) Ott a pénz valós eloszlása a következőképpen nézhetett volna ki:

1. Katonák	200 arany
2. Alárendeltek	100 arany
3. A várúr „kajapénze”	50 arany
4. „A család”	100 arany
5. Ajándék a dinasztia fejének	200 arany
6. Tartalék	50 arany

(Fog az kelleni... ebből fogadhat úgymond „kalandozókat”)

1997.08.06.

Szerző: Sics

Forrás: MAGUS Lista

Szerkesztette: Magyar Gergely